

Valtio sopimusala J01

Usein kysytyt kysymykset ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellosta

Koskeeko kieltö sekä työ- että virkasuhteisia?

- **Ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltö voi koskea vain työsuhteisia työntekijöitä**
- Lähtökohtana on, että kaikki valtion työsuhteiset kuuluvat kiellon piiriin.
- Lainsäädäntö ei mahdollista virkasuhteisen henkilön osallistumista ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltöön.
- Jos olet työsuhteinen, olet tehnyt työsopimuksen työnantajan kanssa työsuhteesi alussa.
- Jos olet virkasuhteinen, olet saanut virkasuhteen alussa työnantajalta nimittämiskirjan tai vastaavan.

Koskeeko kieltö pääluottamusmiehiä, luottamusmiehiä ja työsuojeluvaltuutettuja?

- **Työsuhteiset** pääluottamusmiehet, luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut osallistuvat ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltoon kuten muutkin työsuhteiset työntekijät.

Ottavatko esihenkilöt osaa kieltoon?

- **Työsuhteiset** esihenkilöt ottavat osaa ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltoon.
- **Virkasuhteiset** esihenkilöt eivät ota osaa ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltoon.
- Työnantaja saattaa yrittää painostaa työsuhteisia esihenkilöitä jäämään kiellon ulkopuolelle. Jokaisella työsuhteisella työntekijällä on oikeus ja velvollisuus osallistua liiton määräämään kieltoon. Mahdollisista painostusyrittäyksistä kannattaa ilmoittaa omalle luottamusmiehelle.

Koskeeko kieltö myös työharjoittelussa olevia opiskelijoita?

- Oma oppilaitoksesi ohjeistaa opintojen suorittamisesta työtaistelun aikana ja oma liittosi ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltöön liittyvissä asioissa.
- Jos työtehtäväsi ovat kiellon piirissä ja olet työsuhteessa harjoittelupaikkaasi, otat osaa kieltöön.
- Jos työtehtäväsi ovat kiellon piirissä, mutta et ole työsuhteessa työnantajaasi, et ole mukana kiellossa.

Mitä ylityökielto ja saldojen kerryttämisen kielto tarkoittaa? 1

- **Kielto tarkoittaa sitä, että työntekijä ei ylitä normaalia säännöllistä työaikaansa (7 h 15 min, 7 h 39 min, 8 h tai jaksotyössä työvuoroluettelon mukainen aika), eli**
 - 1) ei tee ylityötä
 - 2) ei kerrytä liukuvan työajan työaikasaldoa
- Ylityökielto koskee sekä vuorokautista että viikoittaista ylityötä.
- Ylityön tekemiseen ei voi sitoutua työsopimuksessa vaan siitä pitää sopia tapauskohtaisesti.

Mitä ylityökielto ja saldojen kerryttämisen kielto tarkoittaa? 2

- Liukuvassa työajassa olevat työntekijät eivät ylitä säännöllistä päiväkohtaista työaikaansa liukuman puitteissa eli eivät kerrytä saldoa
- Muilta osin työntekijät hoitavat työtehtävänsä normaalisti. Työpaikalle saavutaan ja sieltä poistutaan työvuoroluetteloon merkityn työvuoron mukaisesti.

Mitä vuoronvaihtokielto tarkoittaa?

- Vuoronvaihtokielto tarkoittaa sitä, että työntekijä ei vaihda työvuoroansa työnantajan määräyksestä.
- Työntekijä tekee vahvistettuun työvuoroluetteloon merkityn työajan.
- Jos vuoronvaihto tapahtuu työntekijöiden omasta aloitteesta, vuoronvaihto on poikkeustapauksissa mahdollinen.

Milloin kiello voi alkaa?

- Työehtosopimukseen tai sen määräykseen kohdistuva ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiello voi alkaa aikaisintaan valtion virka- ja työehtosopimuskauden päättymisen jälkeen.
- Nykyinen sopimuspaketti oli voimassa 28.2.2025 saakka. Sopimukseton tila alkoi 1.3.2025.
- PRO, JUKO ja JHL tekevät päätöksen kiellon alkamisesta ja viestivät siitä.
- Liitot ilmoittavat ja ohjeistavat jäseniä kiellon alkamisesta.

Tehdäänkö kiellon aikana ne ylityöt, joista on jo sovittu työnantajan kanssa?

- Jos ylitöistä on sovittu työnantajan kanssa ennen kuin PRO:n, JUKO:n ja JHL:n yhteinen ilmoitus ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellosta on annettu, tehdään ylityöt sovitun mukaisesti.

Olen työsopimuksella sopinut varallaolosta. Voinko kieltäytyä?

- Työntekijä voi sitoutua olemaan vapaa-ajallaan tavoitettavissa niin, että hänet voidaan tarvittaessa kutsua työhön. Tätä kutsutaan varallaoloksi, jota ei lueta työaikaan. Työntekijää ei voida määrätä varallaoloon, jos siitä ei ole sovittu hänen kanssaan työsopimuksessa tai muuten.
- Ennen ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon alkua sovittun varallaolon aikana päivystystyö hoidetaan vastaanottamalla puhelut ja vikailmoitukset, mutta itse työhön ryhdytään säännöllisen työajan alkaessa.
- Jos varallaolosta ei ole aikaisemmin sovittu, ei sellaiseen kannata suostua ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon aikana.

Saako lisätyötä tehdä kiellon aikana?

- Lisätyötä on esihenkilön määräyksestä säännöllisen työajan lisäksi tehty työ siltä osin kuin se ei ole ylityötä.
- Mikäli työntekijä on työsopimuksessaan antanut suostumuksen lisätyön tekemiseen, sitoo tämä suostumus myös ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon aikana.
- Jos lisätyöstä ei ole aikaisemmin sovittu, ei sellaiseen kannata suostua ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon aikana.

Onko osa-aikaisen mahdollista tehdä lisätöitä kiellon aikana?

- Osa-aikaiset työntekijät voivat tehdä lisätöitä aina täyteen työaikaan saakka. Osa-aikaisten työntekijöiden omassa harkinnassa on se, tekevätkö he lisätyötä vai eivät. Kielto koskee myös osa-aikaisten ylitöitä.
- Jos työsopimuksella on sovittu lisätöiden tekemisestä, ei lisätöiden tekemisestä voi kieltäytyä ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellonkaan aikana.

Koskeeko kieltö liukuvaa työaikaä?

- Liukuvassa työajassa työntekijä itse päättää säännöllisen työajan sijoittamisesta sovittujen liukurajojen sisällä, mutta ylityökiellon voimassa ollessa työaikaä ei pidennetä. Työntekijä tekee siis kiellon aikana enintään säännöllisen työaikansa.
- **Liukumasaldoä ei kerrytetä kiellon aikana.**
- Työnantaja ei saa painostaa tekemään pidempää työpäivää liukuvassa työajassa. Painostusyrietyksistä kannattaa ilmoittaa omalle luottamusmiehelle.

Voiko työnantaja yksipuolisesti muuttaa työvuoroluettelo?

- Työvuoroluettelo on saatettava kirjallisesti työntekijöiden tietoon viimeistään viikkoa ennen työvuoroluettelon merkityn ajanjakson alkamista. Tämän jälkeen sitä saa muuttaa vain sovittaessa tai perustellusta syystä.
 - Ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon voimassa ollessa työnantajan työvuoroluettelon esittämistä muutoksista ei tule sopia.
- Jos työnantaja yksipuolisesti muuttaa työvuoroluettelo esim. valtion työaikasopimuksen 9 §:n soveltamisohjeen tarkoittamasta **perustellusta syystä**, tulee työntekijän noudattaa määräystä.
 - Työnantajalta tulee pyytää selvitys perustellusta syystä.
- Työnantajalla ei ole oikeutta yksipuolisesti pidentää työvuoroa sen jo alettua.

Koskeeko kiello suojelutyötä?

- Suojelutyöllä tarkoitetaan sellaista työtä, jonka suorittaminen on välttämätöntä kansalaisten hengen ja terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi tai sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.
- Tällä hetkellä voimassa olevia suojelutyötä koskevia säännöksiä sovelletaan ainoastaan virkasuhteisiin. Virkasuhteiset ovat joka tapauksessa ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon ulkopuolella.
- Työsopimussuhteessa olevaa ei voida määrätä suojelutyöhön.

Miten toimitaan henkeä ja terveyttä uhkaavissa tilanteissa kiellon aikana?

- Luottamusmiehet voivat neuvotella työnantajan kanssa kiellon ulkopuolelle jäävistä työtehtävistä, joissa henki ja terveys on uhattuna. Samoin voidaan neuvotella sellaisen kiinteän omaisuuden suojelemisesta, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.
- **Ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon johdosta kenenkään henki ja terveys eivät saa vaarantua.**
- Näissä tilanteissa on syytä olla yhteydessä omaan luottamusmieheen.

Koskeeko kieltö hätätyötä? 1

- Ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltö ei koske työaikalain 19 §:n tarkoittamaa hätätyötä, joten hätätyötä voi tehdä myös kiellon aikana.
- Työnantajan pitää ilmoittaa hätätyöstä työsuojeluviranomaiselle ja Aluehallintovirastoon. Mikäli työnantaja vetoaa hätätyöhön, on työntekijän pyydettävä tästä kirjallinen ilmoitus.
- Hätätyö voi tulla kyseeseen esimerkiksi luonnonkatastrofin tai suuronnettomuuden yhteydessä. Tällöin kyse on ennalta-arvaamattomasta tapahtumasta. Ennalta ilmoitettu työtaistelu ei täytä hätätyön tunnusmerkkejä.

Koskeeko kieltä häättyöt? 2

- Valtion työaikasopimuksen 25 §:ssä määritelty hälytysluonteinen työ on eri asia kuin työaikalain 19 §:n mukainen häättyö.
- Hälytysluonteiseen työhön ei voi määrätä, vaan siihen kutsutaan ja kutsusta voi myös kieltäytyä.

Miten ja kenelle kiellon alkamisesta ilmoitetaan?

- PRO, JUKO ja JHL ilmoittavat ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon alkamisesta kirjallisesti valtion työmarkkinalaitokselle ja tiedoksi myös valtakunnansovittelijalle (viimeksi mainittuun ei sinänsä ole velvoitetta)
- Ilmoituksessa kerrotaan kiellon alkamisajankohta sekä onko kiello määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva. Lähtökohtana on toistaiseksi voimassa oleva kiello siihen saakka, kunnes neuvottelutulos valtiolle saadaan aikaan
- Ilmoituksessa kerrotaan minkä virastojen työsuhteita ja mitä työtehtäviä kiello koskee. Lähtökohtana on, että kiello koskee kaikkia valtion työsuhteisia.
- Liitot viestivät kiellon alkamisesta omille jäsenilleen.

Milloin toistaiseksi voimassa oleva kieltö päättyy?

- PRO, JUKO ja JHL päättävät yhdessä toistaiseksi voimassa olevan ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kiellon päättymisestä.
- Ilmoitus kiellon päättymisestä tehdään valtion työmarkkinalaitokselle ja tiedoksi myös valtakunnansovittelijalle.
- Liitot viestivät päättymisestä omille jäsenilleen.

Voiko työnantaja rangaista kieltoon osallistumisesta?

- Työnantaja ei saa rangaista työntekijää ylityö-, vuoronvaihto- ja saldojen kerryttämisen kieltoon osallistumisesta.
- PRO, JUKO ja JHL kantavat kaiken vastuun kaikista tekemistään työtaistelupäätöksistä.

Kiitos.